ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ СОҒЛИҚНИ САҚЛАШ ВАЗИРЛИГИ
ТОШКЕНТ ФАРМАЦЕВТИКА ИНСТИТУТИ

ПАЗИЛБЕКОВА ЗАМИРА ТАНИРБЕРГЕНОВНА

МАҲАЛЛИЙ ДОРИВОР АНЖАБОР (GERANIUM COLLINUM STEPH.) ЎСИМЛИГИ АСОСИДА ҚУРУҚ ЭКСТРАКТ ТЕХНОЛОГИЯСИНИ ИШЛАБ ЧИҚИШ

МОНОГРАФИЯ

ТОШКЕНТ-2025

УДК: 615.014(575.1)
КБК: 52.82

З.Т.Пазилбекова.
Маҳаллий доривор анжабор (Geranium collinum Steph.) ўсимлиги асосида қуруқ экстракт технологиясини ишлаб чиқиш (монография). – Т.: “Dimal” нашриёти, 2025 й 88 бет

Ўзбекистонда заҳираси катта бўлган анжабор ўсимлиги илдизи ва илдизпояларидан қуруқ экстракт олиш усулларини танлаш, стандартлаш ва у асосида яллиғланишни, гипоксияни даволовчи антиоксидант таъсирга эга қуруқ экстракт олишнинг илмий асосланган технологияси ишлаб чиқилган

Анжабор (Geranium collinum Steph.) ўсимлигини ҳозирги кунда етарлича заҳираси мавжудлиги, фармакогностик таҳлили тўлиқ ўрганилганлиги илдизи ва илдизпоялари таркибида биофаол моддалар (ошловчи моддалар) борлигини хисобга олган ҳолда, анжабор илдизи ва илдизпоясидан турли усуллар ва экстрагентлар ёрдамида қуруқ экстракт олиш жараёнлари келтирилган.

Экстракт олишда экстракциялаш жараёнида ҳар бир босқич илмий ёндашувлар асосида таҳлил қилиниб, қуруқ экстракт олиш жараёнига таъсир этувчи омиллар: эритувчининг концентрацияси, маҳсулотнинг майдалик даражаси, жараён гидромодулининг таъсири танлаб олинган, қуритиш ҳароратини аниқлаш ҳамда қуруқ экстрактнинг сифат ва миқдорий кўрсаткичлари натижалари келтирилган.

Ушбу монография доривор ўсимликлар асосида янги дори шаклларини технологиясини ишлаб чиқиш буйича соҳа мутахассислари, дори турлари технологияси ва саноатда дори воситалари технологияси мутахассислиги бўйича магистрлар ҳамда бакалаврлар учун мўлжалланган.

ТАҚРИЗЧИЛАР:

Шарипова И.Ш.-Фармацевтика таълим ва тадқиқот институти, Фармацевтик технология кафедраси доценти, фармацевтика фанлари доктори.

Таджиева О.Дж.-Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини саноат технологияси кафедраси доценти, фармацевтика фанлари номзоди.

Монография Тошкент фармацевтика институти Илмий Кенгашиинг 2024 йил 28 феврал №7 йиғилишида муҳокама этилган ва чоп этишга тавсия этилган (№ 7 -сонли мажлис баённомаси)

ISBN: 978-9910-562-28-0

© З.Т.Пазилбекова, 2025
©“Dimal” нашриёти. 2025

МУНДАРИЖА

КИРИШ...5

I-БОБ. АДАБИЁТЛАР ШАРҲИ ДОРИВОР ЎСИМЛИКЛАР АСОСИДА ДОРИ ВОСИТАЛАРИ ИШЛАБ ЧИҚАРИШНИНГ ИСТИҚБОЛЛАРИ ВА МУАММОЛАРИ 7

§1.1 Маҳаллий доривор ўсимликлардан фойдаланишнинг ҳозирги кундаги ҳолати ва истиқболли ривожланиши 7

§1.2 Анжабор (Geranium collinum Steph.)- ўсимлигининг халқ табобатида ва илмий тиббиётда ишлатилиши 14

§1.3 Турли усулларда экстрактлар олишнинг назарий ва амалий асослари 17

§1.4 Анжабор қуруқ эктрактидан таблетка дори шаклини ишлаб чиқаришдаги ўзига хос ёндашувлар.. 27

§1.5 Яллиғланишга ва гипоксияга қарши таъсирга доривор ўсимликлар асосида олинадиган дори воситалари 32

II-БОБ. ТАЖРИБА ҚИСМИ ТАДҚИҚОТДА ФОЙДАЛАНИЛГАН МАТЕРИАЛЛАР ВА УСУЛЛАР 36

§2.1 Тадқиқотда фойдаланилган хом ашёлар ва материаллар............... 36

§2.2 Сифат назоратида фойдаланилган усуллар ва ишлатилган асбоблар 37

III-БОБ. АНЖАБОР (GERANIUM COLLINUM STEPH.) ЎСИМЛИГИ ИЛДИЗИ ВА ИЛДИЗПОЯСИДАН ҚУРУҚ ЭКСТРАКТ ОЛИШ ТЕХНОЛОГИЯСИНИ ИШЛАБ ЧИҚИШ 45

§3.1 Турли экстрагентлар ёрдамида анжабор ўсимлигидан танинларга бойитилган қуруқ экстракт олиш 45

§3.2 Мацерация усулида анжабор қуруқ экстрактини олиш 48ва экстракция жараёнига таъсир қилувчи омилларни ўрганиш................. 48

§3.3. Реперколяция усулида анжабор қуруқ экстрактини олиш ва экстракция жараёнига таъсир қилувчи омилларни ўрганиш................. 50

§3.4. Перколяция усулида анжабор қуруқ экстрактини олиш ва 53

экстракция жараёнига таъсир қилувчи омилларни ўрганиш................. 53

§3.5. Перколяция усулида анжабор қуруқ экстрактини олиш технологиясини ишлаб чиқиш.. 56

IV- БОБ. ПЕРКОЛЯЦИЯ УСУЛИДА ОЛИНГАН АНЖАБОР ҚУРУҚ ЭКСТРАКТИНИ СИФАТ КЎРСАТКИЧЛАРИ ВА ТЕХНОЛОГИК ХОССАЛАРИНИ АНИҚЛАШ 60

§4.1 Перколяция усулида олинган анжабор қуруқ экстрактининг сифат кўрсаткичларини ўрганиш ва стандартлаш 60
4.1-жадвалдан кўриниб турибдики, анжабор қуруқ экстракти таркибидаги ошловчи моддалар миқдорини 5та серияда текширилганда ўртача 61,65%га тенг бўлди ва 51% дан кам бўлмаслиги керак деб стандартланди.**...62**

§4.2 Анжабор қуруқ экстрактининг физик-кимёвий ва технологик хоссаларини аниқлаш 64
V-БОБ. АНЖАБОР ҚУРУҚ ЭКСТРАКТИНИНГ САҚЛАНИШ ШАРОИТИНИ АНИҚЛАШ ВА ЯРОҚЛИЛИК МУДДАТИНИ БЕЛГИЛАШ...70

§5.1 Анжабор қуруқ экстрактини сақланиш шароитини аниқлаш ва яроқлилик муддатини белгилаш... 70
§5.2 Табиий усулда анжабор қуруқ экстрактини турли қадоқларда сақлаш асосида яроқлилик муддатини белгилаш................................... 70
ХУЛОСАЛАР...74

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ 76

ПАЗИЛБЕКОВА ЗАМИРА ТАНИРБЕРГЕНОВНА

МАҲАЛЛИЙ ДОРИВОР АНЖАБОР (GERANIUM COLLINUM STEPH.) ЎСИМЛИГИ АСОСИДА ҚУРУҚ ЭКСТРАКТ ТЕХНОЛОГИЯСИНИ ИШЛАБ ЧИҚИШ

МОНОГРАФИЯ

Муҳаррир: М.Талипова
Мусаҳҳиҳ: Н.Ниязова
Компютерда тайёрловчи: Б.Ибрагимова

№ 10-3279

Босишга рухсат этилди: 10.05.2025 йил
Бичими 60x84 1/16. «Times New Roman»
гарнитурада рақамли босма усулда чоп этилди.
Шартли босма табоғи 5,5. Адади 100 . Буюртма № 10-05
Тел: (99) 832 99 79; (77) 300 99 09
"Dimal" МЧЖ нашри, 100071, Тошкент,
Ҳувайдо кўча 2А-25.
«IMPRESS MEDIA» MChJ босмахонасида чоп этилди.
Тошкент шаҳри, Қушбеги кўчаси, 6-уй.